

Tatyana Sivova. Author's Conceptualization of Autumn in the K. Paustovsky's Language Picture of the World.

Introduction. The category of time traditionally arouses the linguistic research interest. It is due, firstly, to the status of the time category as a fundamental category underlying the scientific and language pictures of the world, and secondly, to the anthropocentric paradigm of modern linguistics. The study of individual author's features of time perception contributes to the holistic reconstruction of the writer's language picture of the world.

Purpose. The purpose of the article is to identify the specifics of the individual author's perception of autumn in the K. Paustovsky's language picture of the world.

Methods. The main research methods are: descriptive-analytical, contextual, quantitative data processing method.

Results. The main results are: 1) the quantitative and qualitative composition of the nuclear lexemes representing the "Autumn" temporal coordinate is described; 2) based on the analysis of lexical compatibility of the lexeme autumn, the dominant characteristics of autumn are revealed, including: the temporal, spatial, odorative, coloristic, light, taste, temperature, acoustic, anthropological, emotional; 3) the individual author's features of the perception of autumn are described, among which are: the dialectic connection of time and space, which is manifested in the specific segmentation of the temporal continuum, due to the spatial factor, in the endowment of time with spatial properties; as well as the unity of color and light; tendency to intensify perception; establishing temporal, spatial, odorative, coloristic parallels.

Originality. The study of the individual author's perception of autumn on the material of K. Paustovsky's "Collected Works" has not previously been conducted. It is logical continuation of our research aimed at identifying and describing the specifics of time perception and visualization for the purpose of the author's temporal picture of the world reconstruction.

Conclusion. In the K. Paustovsky's individual author's perception, marked by the romantic worldview features, autumn becomes a time of creativity; time, endowed with a wide range of characteristics, among which the dominant are: Kiev (spatial), sweetish-bitter (odorative), black-gold-yellow (coloristic), with predominance of light (light), bitter-tart (taste), with low temperature (temperature), in natural sounds (acoustic), exceptional (emotional). The individual author's "reactions" to the "stimulus" autumn are much richer and more diverse than the reactions recorded in the "Russian Associative Dictionary", reflected in the "Dictionary of the Compatibility of Words of the Russian Language", which confirms the significance of K. Paustovsky's individual writing style study.

Keywords: time, natural time, time continuum, space, unity of space and time, language picture of the world, individual characteristics of perception, individual writing style, romantic worldview, lexicography, K. Paustovsky.

УДК 81'276.5.81'232

Вікторія Товстенко

**ГРАМАТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРІЧЧЯ**

У статті проведено комплексний аналіз українського просторіччя на граматичному та синтаксичному рівнях. Зазначено, що українське просторіччя на рівні морфології виявляє особливості у використанні як граматичних категорій, так і словозмінних парадигм загальнонаціональної мови. Серед синтаксичних особливостей просторіччя виділено відхилення від літературної норми в синтаксичному керуванні та в координації між присудком і підметом.

Ключові слова: просторічні морфологічні форми, суржик, негативна інтерференція, діалектизми, мовна норма, усна літературна мова.

Дослідження будови, особливостей функціонування та розвитку загальнонаціональної української мови мають рівномірно охоплювати всі її структурно-функціональні різновиди, а саме: літературну мову, територіальні діалекти, соціальні й професійні жаргони та просторіччя. Просторіччя – шар загальнонародної розмовної мови, який, з одного боку, не є територіально або соціально обмеженим, а з другого, – не входить до складу нормативної мови. Просторічні морфологічні форми мають бути окреслені у відмежуванні як від діалектних, так і від розмовно-літературних форм, що не завжди є просто й однозначно. Питання про розмежування просторічних і розмовних літературних морфологічних форм також є досить дискусійним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському мовознавстві проводилися дослідження як загальних питань структури й функціонування української розмовної мови, так і окремих її рівнів та явищ (праці І. К. Білодіда, А. А. Бурячка, П. С. Дудика, М. М. Пилинського, Л. Т. Масенко) [4, 5, 7, 14, 10]. Л. А. Коробчинська перша з українських мовознавців висловила думку, що розмовна лексика в словниках української мови паспортизується неточно. Дослідниця рекомендує виділяти з розмовної лексики просторічні слова [9]. Більшість науковців (І. Г. Чередниченко, А. П. Коваль, О. Д. Пономарів, О. О. Тараненко та ін.) визнають наявність просторіччя в українській мові, виділяючи певне коло таких слів [17, 8, 15, 16]. Однією з перших спроб окреслити межі морфологічних

особливостей українського просторіччя є дисертаційна робота Р. В. Бесаги «Нестандартизовані елементи в українській літературній мові» [3]. Проте в ній до морфологічних просторіч віднесено багато діалектних морфологічних форм, зокрема тих, що вживаються передусім в різних говорах південно-західної, а також північної та південно-східної групи. О. О. Тараненко зазначав, що до просторічної морфологічної форми належать ті ненормативні форми, які вживаються на всій або значній території функціонування української мови, тобто такі, що не є діалектно обмеженими. [16]. О. О. Тараненко в енциклопедії «Українська мова» дав чітку дефініцію просторіччя: «Просторіччя – один із структурно-функціональних некодифікованих різновидів загальнонародної мови, який не будучи обмеженим територіальними або вузькосоціальними рамками, як діалекти та жаргони, разом з ними протистоїть літературній мові, її розмовному стилю» [16, с. 498]

Мета статті – провести різноаспектний і комплексний аналіз українського просторіччя на граматичному та синтаксичному рівнях; відмежувати просторічні морфологічні форми від діалектних та від розмовно-літературних форм; визначити критерії розмежування просторічних та діалектних елементів, а також просторічних і розмовних літературних морфологічних форм.

Українське просторіччя на рівні морфології виявляє особливості у використанні як граматичних категорій, так і словозмінних парадигм загальнонаціональної мови, а саме: ненормативні форми роду та числа деяких іменників, словозмінні форми відмінюваних та дієвідмінюваних частин мови тощо. Серед просторічних родових форм можна виділити форми жіночого роду іменників, яким в українській літературній мові відповідають форми чоловічого роду:

1) 3 формальним вираженням – за допомогою закінчення –а(-я): *літра* («П'є [Краньцовський] пляшку без склянки, а як одним душком не вип'є, то поставить *літру* горілки» (Л. Мартович); *тигра* («- Та не сичи, Одарко... Прямо як та *тигра* (А. Любченко); *фрукта* («Дізнавшись про таке походження абрикосів, Онисько Артемович раптом почав плюватися: - Хіба це *фрукта*? Кисле, терпке, аж небо видно» (О. Гончар).

2) із синтаксичним вираженням – за допомогою узгодження в жіночому роді, а також з формальним вираженням у непрямих відмінках: «На вікні гойдалась *тюль*», «Дахи криті чорною *толлю*», «*Біль* розходилась по тілу», «Мене покусала *собака*» (з усної розмовної мови). Це явище відображено в «Українському стилістичному словнику» І. Огієнка, де наведено низку просторічних форм жіночого роду, які утворилися під впливом російської мови, замість нормативних форм чоловічого роду [12].

У просторіччі наявні форми чоловічого роду іменників замість нормативних форм жіночого роду: *путь*, *адрес* «адреса», *тух(в)ель* замість туфля; уживання назви української грошової одиниці гривня в просторіччі у формі *гривень* (один *гривень*, п'ять *гривнів* і т.д.).

Часто трапляються відхилення від нормативного вживання форм числа. Так, зокрема, утворюються форми множини від речовинних іменників, які в множині не вживаються: «Знов згадували, які кругом були достатки, *сала*, *молока*, меди, сади, пшениці, мов у сні згадували – як розцвіталось при Павлюкові село» (К. Гордієнко). В усній мові зустрічаємо множинні форми (за аналогією до російської мови), яким у літературній мові відповідають форми однини, наприклад: *волоси*, *чорнила*, *похорони* тощо.

А також відбувається змішування форми множини з поняттям збірності: «*Шкільні приладдя*», «*Коштовні каміння*», «*Коріння дуба вростають* глибоко в землю» (з усної мови). Існують просторічні форми однини, з якими корелюють нормативні форми збірності або множини: «Друга хата, простора, як і столова, з м'якою *мебеллю*, привітно усміхнулася до гостей, коли туди розчинили двері» (Панас Мирний).

З позанормативних форм називного відмінка множини іменників слід назвати флексію –а в іменників чоловічого роду на приголосний:

- при кількісних числівниках два (обидва), три, чотири: *брата*, *вола*, *стола*;
- під наголосом в інших позиціях: *года* («*Года* вийшли кому». – Сл. Грінч., I, с. 297), *города* («Кипіла в озерах вода. Палають села, *города*». – Т. Шевченко), *директора*, *дома*,

корма, рукава, холода («...Що пройде любе літечко, Повіють холода, Осиплеться їх [верб] листячко і понесе вода». – Л. Глібов).

Серед форм родового відмінка іменників, що мають просторічне стилістичне забарвлення, слід указати насамперед:

– в однині – на закінчення **-а(-я)** в іменників чоловічого роду на приголосний (II відміна) (норм. є закінчення **-у(-ю)** і, навпаки, закінчення **-у(-ю)** (норм. є закінчення **-а(-я)**): «Іду з роботи я, з *завода*, Маніфестацію стрічать» (П. Тичина); «до *Майдана Незалежності*» (з усної мови); «За допомогою цього *тренажеру* можна тренувати м'язи спини та плечей» (з реклами на телебаченні).

– у множині – на закінчення **-ів** в іменників жіночого (I і II відміни) та середнього (II відміна) роду: панна, род.мн. *паннів*, стаття, род.мн. *статтів*, галузь, род.мн. *галузів*, обличчя, род.мн. *обличчів* («Всміхнеться до тих бдідих *обличчів*». – Б. Грінченко).

– у множині – на нульове закінчення в іменників чоловічого роду II відміни замість нормативного закінчення **-ів**: *сто грам, кілограм, кілограм апельсин, мандарин, помідор*.

Серед просторічних форм давального відмінка привертає до себе увагу передусім форма множини з прийменником *по*, яка під впливом російської мови широко вживається замість нормативної для української мови форми місцевого відмінка: *розкласти по місцям, стріляти по ворогам, приходити по понеділкам* і т. ін. [2, с. 31].

У формах орудного відмінка однини в просторіччі є досить помітним явище впливу закінчення **-ом** в іменниках твердої групи відмінювання на іменники мішаної і м'якої груп жіночого (або спільного) й чоловічого родів. Наприклад: «Він добрий *душою*», «Стоїть над *діжою*», «Зустрівся із *суддьюю*», «Бачився із *Васильом*», «Намок під *дощом*» (з усної мови). Ці форми мають значне поширення в говорах південно-західного та південно-східного наріччя [11, с. 41, 42, 116], тому їх можна вважати не вузькодіалектними, а просторічними. І. Огієнко застерігав: *пень, пнем, а не пньом* [12].

Для іменників – власних назв прикметникового походження з присвійними суфіксами досить частотним є, з одного боку, відмінювання прізвищ в орудному відмінку за зразком іменників: «Ми разом з Михайлом *Косівом*...» (з виступу народного депутата); «Дай покористуватися *Лесином*», тобто «Словником літературознавчих термінів» В. М. Лесина й О. С. Пулинця (з мови студентів), а з другого, – відмінювання географічних назв чоловічого роду за зразком прикметників: *під Святошиним, за Яворовим*.

У формах орудного відмінка множини досить частотними є вживання просторічних форм: *грошами, дверями, очами, плечами* та ін.

Виразно просторічний стилістичний статус мають відхилення від літературних норм в утворенні ступенів порівняння прикметників:

- для вищого ступеня порівняння – форма родового відмінка з безприйменниковим керуванням: «*Брат молодше мене*», «*У зайця задні ноги довше передніх*» (з усної мови);

- для найвищого ступеня порівняння – займенник *самий*: *самий близький, самий небезпечний, сама важлива тема* тощо.

А також у просторіччі трапляються такі відхилення від нормативних форм творення ступенів порівняння прикметників і прислівників, як:

- для вищого ступеня порівняння – *гладкіший, солодкіший, швидкіший* і под. форми з суфіксом **-иш-**; форми з порівняльним сполучником *чим*: «*син вищий, чим батько*»;

- для найвищого ступеня – контаміновані утворення з двох синонімічних форм на зразок *самий найбільший*.

Наприклад: «*Він являється самим кращим банкіром*», «*Це найбільш ефективніший спосіб реклами, оскільки оголошення переглядає більше п'ятидесяти відвідувачів у день*», «*Використання лізинга на сучасному етапі розвитку економіки України має свої переваги, що відповідає самим суворим вимогам міжнародного ринка*» (з публічного виступу народного депутата). (норм. «*Він є найкращим банкіром*», «*Це найбільш ефективний спосіб реклами, оскільки оголошення переглядає більше, ніж п'ятдесят відвідувачів на день*,

«Використання лізингу на сучасному етапі розвитку економіки України має свої переваги, що відповідають найсучаснішим вимогам міжнародного ринку»).

У присвійних прикметниках у формі чоловічого роду з суфіксом –ів(-ов-) трапляються випадки їх флексійного «вирівнювання» за зразком відносних прикметників: *батьковий кожух, Сашковий зошит*.

У функціонуванні числівників найбільше відхилень від літературної норми спостерігається при їх відмінюванні. Так, числівники *п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят* нерідко відмінюються за аналогією до російської мови у першій та другій основах: *п'ятидесяти, шестидесяти, семидесяти, восьмидесяти*. Такими ж вони лишаються, коли стають частиною складних слів: *шестидесятиріччя, п'ятидесятиградусний, семидесятикілометровий, восьмидесятирічний* тощо.

Числівники *півтора, сорок, дев'яносто, сто* в орудному та місцевому відмінках можуть набирати іменникових відмінкових форм: *стами відрами, у стах відрах* і т. ін.

З особливостей лексичної та синтаксичної сполучуваності числівників на рівні просторіччя вкажемо на такі:

а) збірні числівники *двоє (обоє), троє, четверо* і т. ін., *двійко, трійко* і т. ін. можуть уживатися у сполученні з іменниками жіночого роду – назвами осіб жіночої статі та, рідше, з іменниками чоловічого й жіночого роду – назвами неістот, що є порушенням мовних норм: *двоє жінок, молодиць, студенток; двоє зошитів, книжок*;

б) дробові числівники можуть уживатися з іменниками в називному відмінку: *півтора роки, півтора місяці*.

Як відомо, дробові числівник вимагають від іменника форми Р. в. однини. Наприклад: «План перевиконали на *118, 5 відсотки* (норм. *відсотка*)», «*Одна п'ята прибутка* (норм. *прибутку*) належить фірмі» (з усної мови); після числівників два, три, чотири (а також після складених числівників, останнім словом яких є два, три, чотири) іменники вживаються у формі Н. в. множини. Наприклад: «*Два студента* (норм. *студенти*) організували конференцію», «Я тобі винен *три диска* (норм. *диски*)», «*Двісті сорок два клієнта* (норм. *клієнти*) отримали відсотки» (з усної мови); при числівниках тисяча, мільйон, нуль іменники вживаються у формі Р. в. множини. Наприклад: «*Мільйон гривнів* (норм. *гривень*) отримав клієнт нашого банку» (з усної мови); якщо до складу чисел входять слова половина, чверть, то відмінкова форма іменника залежить від форми цілого числа. Наприклад: «*Степан Іванович отримав чотири з половиною відсотка* (норм. *відсотки*) на рік» (з усної мови); після збірного числівника обидва, обидві іменники вживаються у формі Н. в. множини. Наприклад: «*Обидва брокера* (норм. *брокери*) завершили цю справу» (з усної мови). К. Г. Городенська у книзі «Українське слово у вимірах сьогодення» надала обґрунтовані рекомендації щодо узгодження числівників з іменниками [6, с. 100, 103].

Характерним для просторіччя як усно-розмовної мови людей часто з недостатнім рівнем освіченості є невідмінювання складених та кількох складних числівників: «*За квартиру нам давали до двадцяти тисяч чотиріста доларів*», «*більше сімсот чоловіків*» (з усної мови).

Питання про позначення часу в українській мові є також важливим. Порушенням норми є конструкції: *сім годин, без десяти шість* і т. ін. Як зазначає Б. Антоненко-Давидович, «наша мовна традиція стоїть за порядкові числівники» [2, с. 153]. У просторіччі широко вживаються також «суржикові» форми дробових числівників часу: *чверть третьої, півсьомої* тощо.

З найхарактерніших просторічних особливостей відмінювання займенників можна вказати насамперед на наявність нестягнених форм родового відмінка присвійних займенників *мійого, твійого, свійого*. Наприклад: «Коли пісні *мійого* краю Плинуть у рідних голосах, Мені здається, що збираю Цілющі трави я в лугах» (М. Рильський). І, навпаки, наявність стягнених форм давального і місцевого відмінків *мому, твому, свому*: «Невже ніщо у серці *твому* не ворухнулося тоді...» (В. Сосюра).

Парадигма дієвідмінювання в українському просторіччі має такі відхилення від літературної норми:

а) у формах І особи однини теперішнього часу дієслів II дієвідміни з основою на зубні приголосні замість нормативних форм *ходжу, сиджу* і т.ін. можуть уживатися форми *хожу, сижу*, що є впливом російської мови;

б) у формах 3 особи множини теперішнього часу дієслів II дієвідміни – закінчення *-уть(-ють)* замість нормативних *-ать(-ять)*: *бачуть, просять, ходять* тощо. Рідше у формах 3 особи множини I дієвідміни замість нормативних закінчень *-уть(-ють)* можуть виступати закінчення *-ать(-ять)*: *колять, сиплять* тощо.

Під впливом російської мови (явище негативної інтерференції) в усній розмовній мові у формі 3 особи множини замість нормативного дієслова *хочуть* уживається просторічний варіант *хотять*. Наприклад: «А другий на возі: - Комісарами *хотять* бути» (Г. Косинка).

З окремих позанормативних форм дієвідмінювання окремих дієслів слід виділити: *єсть* – форму теперішнього часу до дієслова *бути* (замість нормативного *є*), наприклад: «У вас *єсть* свіжі помідори?», «У мене *єсть* ідея» (з усної мови); у формі І особи множини наказового способу дієслова *ходити* під впливом російської мови вживається *ходімте* (замість нормативного *ходімо*).

На межі літературної мови й просторіччя перебуває вживання форми І особи множини майбутнього часу замість форми наказового способу. Наприклад: «*Побажаєм* (замість *побажаймо*) їм здоров'я»; «*Діти, читаємо* (замість *читаймо*) слова» (з усної мови).

Серед ненормативних форм дієприслівників у просторіччі виділяються випадки *стоя* (замість *стоячи*), *лежа* (замість *лежачи*), *сидя* (замість *сидячи*) і под., які вживаються без суфікса *-чи*, наприклад: «Він їсть *стоя*», «Годує дитину *лежа*», «Готує їсти, *сидя* на стільці» (з усної мови). Раніше деякі такі форми функціонували як нормативні, пор. у фольклорі: «Полюбила козаченька, При місяці *стоя*».

У просторіччі досить часто використовуються активні дієприкметники теперішнього часу із суфіксами *-уч-(-юч-)* та *-ач-(-яч-)* і минулого часу із суфіксами *-вш-* та *-ш-*, що їх П. Одарченко назвав морфологічними русизмами [13, с.70-71]. Наприклад, *нападаючий* (норм. *нападник*), *відпочиваючий* (норм. *відпочивальник*), *завідуючий* (норм. *завідувач*), *бажаючий* (норм. *охочий*), *зайшовші* (норм. *що зайшли*), *пропавші* (норм. *що пропали*), *потемнівші* (норм. *потемнілі*) та ін. Б. Антоненко-Давидович підкреслює також, що слова типу *лежачий, невмирущий* – це не активні дієприкметники, а віддієслівні прикметники, що втратили дієслівні ознаки (час і вид) і означають уже не дію, як дієприкметники, а постійну сталу властивість когось чи чогось [2, с. 141]. Тому можна сказати «Під *лежачий* камінь вода не тече», «*Невмируща* молодість моя», але не можна казати «Павло підняв *лежачу* на підлозі монету».

Серед синтаксичних особливостей просторіччя на рівні словосполучення можна виділити відхилення від літературної норми в синтаксичному керуванні, а на рівні речення – у координації між присудком і підметом.

Відхилення в синтаксичному керуванні можуть зумовлюватися діалектним впливом, застарілими нормами, впливом російської мови. Це, зокрема: *дякувати кого-що* (норм. *кому-чому*), *жартувати (глузувати, кепкувати) над ким-чим* (норм. *з кого-чого*); *зрадити кому-чому* (норм. *кого-що*), *одружитися на кому* (норм. *з ким*), *на українській мові* (норм. *українською мовою*), *хворіти чим* (норм. *на що*), *заслужувати уваги* (норм. *на увагу*), *властивий для мене* (норм. *мені*). Наприклад: «*За все це учні повинні подякувати своїх учителів*», «*Зрадивши своїй дружині, наш герой звинуватив її в усьому*», «*Діти жартували над Миколкою*» (з усної мови), «*Як би ми з тобою не говорили все рівно не зрозуміємо один одного, бо говоримо на різних мовах*» (Григорій Тютюнник). Особливо помітним порушенням літературних норм при керуванні є наявність прийменника *по* за зразком відповідних конструкцій російської мови [1, с. 79 – 80]: *екзамен по літературі* (норм. *з літератури*), *по рекомендації вчителя* (норм. *за рекомендацією*), *майстерня по* (норм. *для ремонту взуття*) тощо.

Випадки ненормативної координації між присудком і підметом часто зустрічаються в українському просторіччі. Наприклад: «Сто сорок одна особа *отримали* (норм. *отримала*)

відсотки» (з усної мови). Як відомо, якщо підмет має у своєму складі числівник, який закінчується на одиницю, присудок ставимо у формі однини. «Більшість клієнтів банку будуть забезпечені (норм. буде забезпечена) цінними паперами» (з усної мови). Підмети зі словами більшість, меншість, частина, багато, кілька вимагають від присудка форми однини. «Усі, хто не пройшли (норм. не пройшов) реєстрації, повинні з'явитися» (з усної мови). При підметі, вираженому займенником хто, присудок ставимо у формі однини. «Дехто з присутніх на зборах участі у голосуванні не брали (норм. не брав)» (з усної мови). При підметі, вираженому займенниками ніхто, ніщо, дехто та ін., присудок ставимо в однині.

Отже, просторічні морфологічні форми української мови мають неоднаковий характер. Одні з них пов'язані з усною літературною мовою, тобто менше відрізняються від морфологічних форм сучасної української літературної мови. Інші різко протиставляються морфологічним нормам української літературної мови, вивляючи спільність з певними формами українських говорів або сусідніх мов. На рівні морфології українське просторіччя виявляє особливості у використанні граматичних категорій та словозмінних парадигм загальнонародної мови; на синтаксичному рівні – це відхилення від літературної мови в синтаксичному керуванні та в координації між підметом та присудком.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антисуржик / За заг. ред. О. Сербенської. Львів : Вид. «Світ», 1994. 152 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. К. : Вид.дім «КМ Academia», 1994. 254 с.
3. Бесага Р. В. Нестандартизовані елементи в українській літературній мові : Дис... канд.філол.наук: 10.02.01. Ужгород, 1996. 241 с.
4. Білодід І. К. Проблеми сучасного життя мови (Виховання культури усного побутового мовлення) / Усне побутове літературне мовлення. К. : Наук.думка, 1970. С. 5 – 14.
5. Бурячок А. А. Функціонально-стилістична оцінка слів у Словнику української мови / Лексикологія та лексикографія. К. : Наук. думка, 1969. Вип. III. С. 87 – 95.
6. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення / Інститут української мови НАН України. К. : КММ, 2014. 124 с.
7. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. К. : Наук. думка, 1973. 288 с.
8. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. 3-е вид. К.: «Вища школа», 1987. 352 с.
9. Коробчинська Л. А. Розмовна і просторічна лексика української мови та її ремаркування в словниках / Лексикографічний бюлетень. К.: Вид-во АН УРСР, 1963. Вип. IX. С. 41-54.
10. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
11. Матіяс І. Г. Українська мова і її говори. К. : Наук. думка, 1990. 164 с.
12. Огієнко І. Український стилістичний словник: підручна книжка для вивчення української літературної мови. Львів : з друкарні Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, 1924. 496 с.
13. Одарченко П. Про культуру української мови : Збірник статей. К. : Вид-во Смолоскип, 1997. 320 с.
14. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. К. : Наук. думка, 1976. 288 с.
15. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. К. : Либідь, 1993. 248 с.
16. Тараненко О. О. Просторіччя // Українська мова (енциклопедія), 2000. С. 498 – 499.
17. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. К. : Рад. школа, 1962. 495 с.

Tovstenko Viktoria. Grammatical and syntactic specifics of the Ukrainian vernacular.

Introduction. Research on the structure, peculiarities of the functioning and development of the national Ukrainian language should equally cover all its structural-functional varieties, namely: literary language, territorial dialects, social and professional jargon and vernacular. Vernacular is a layer of universal spoken language, which, on the one hand, is not territorially or socially limited, and on the other hand, is not part of the normative language. The spatial morphological forms should be outlined in the separation from both dialectal and spoken-literary forms, which are not always simple and unambiguous

Purpose. To conduct a multi-dimensional and complex analysis of the Ukrainian proverbs on the grammatical and syntactic levels; to distinguish spatial morphological forms from dialects and from spoken-literary forms; determine the criteria for distinguishing between the spatial and dialectal elements, as well as the spatial and spoken literary morphological forms.

Methods. Methods of empirical research (observation, comparison) are used, general methods are used both on the empirical and theoretical level of research (abstraction and concretization, analysis, synthesis, induction); special method, namely morphological analysis.

Results. The article analyzes the functioning and development of the national spoken language; vernacular morphological forms are separated from dialect and colloquially literary. A multidimensional and complex analysis of Ukrainian vernacular at the grammatical and syntactic levels has been carried out. It is noted that the Ukrainian common language at the level of morphology reveals features in the use of both grammatical categories and inflectional paradigms of the national language, namely: non-normative forms of the gender and number of certain nouns, verbal forms of inclined and conjugated parts of speech and the like. Among the vernacular generic forms, the feminine forms of nouns are highlighted, which in the Ukrainian

literary language correspond to the masculine forms. The non-normative forms of the nominative, genitive, dative, instrumental cases of nouns are revealed. It has been found that distinctly colloquial stylistic status has deviations from literary norms in the formation of degrees of comparison of adjectives.

Originality. The vernacular morphological forms are distinguished from dialects and spoken-literary forms, with spoken vocabulary isolated spatial words. A multi-dimensional and complex analysis of the Ukrainian vernacular on the grammatical and syntactic levels was conducted. The non-normative forms of nouns, interchangeable forms of discarded and validated parts of the language are analyzed.

Conclusion. Vernacular is one of the structural-functional uncorrected varieties of the universal language, which is not limited to territorial or narrow-social terms, such as dialects and jargons, with which they are opposed to the literary language and its colloquial style. The spatial morphological forms of the Ukrainian language are sharply opposed to the morphological norms of the Ukrainian literary language, showing a commonality with certain forms of Ukrainian dialects or adjacent languages.

Key words: vernacular morphological forms, surzhik, negative interference, dialectisms, language norm, oral literary speech, spoken language, national language, jargon, non-standardized elements of the language, colloquial style.